

Warszawa, 15-06-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

II.510.1292.2015.MA

Pan

Waldemar Żurek

Minister Sprawiedliwości

Prokurator Generalny

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

w zakresie mojego zainteresowania pozostaje kwestia związana z praktyką stosowania oraz przedłużania przez sądy najbardziej dolegliwego środka zapobiegawczego, jakim jest tymczasowe aresztowanie. Wymaga bowiem podkreślenia, że obecne regulacje nie realizują wyroku Trybunału Konstytucyjnego (sygn. akt SK 3/12¹) i postanowienia sygnalizacyjnego (sygn. akt S 3/19²) odnoszących się do art. 263 § 7 k.p.k.³, w zakresie braku określenia maksymalnych terminów stosowania tymczasowego aresztowania po wydaniu wyroku pierwszej instancji, zaś w postanowieniu sygnalizacyjnym również przesłanki surowości kary, opisanej w art. 258 § 2 k.p.k.

Należy podkreślić, że w wyroku z 20 listopada 2012 r. (sygn. akt SK 3/12) Trybunał Konstytucyjny orzekł, że „art. 263 § 7 Kodeksu postępowania karnego (...) w zakresie, w jakim nie określa jednoznacznie przesłanek przedłużenia tymczasowego aresztowania po wydaniu przez sąd pierwszej instancji pierwszego wyroku w sprawie, jest niezgodny

¹ Wyrok TK z 20.11.2012 r., SK 3/12, OTK-A 2012, nr 10, poz. 123.

² Postanowienie TK z 17.07.2019 r., S 3/19, OTK-A 2019, nr 41.

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 490 z późn. zm.; dalej: k.p.k.).

z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 40 w związku z art. 41 ust. 4 Konstytucji⁴. Jak wynika z sentencji i jej uzasadnienia, wyrok dotyczył pominięcia w zaskarżonym przepisie treści niezbędnych dla zachowania konstytucyjnego standardu. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu stwierdził, że orzeczenie nakłada na ustawodawcę „obowiązek dokonania takich zmian w prawie, które uwzględnić będą zarówno złożone przyczyny przedłużającego się postępowania karnego i w jego konsekwencji tymczasowego aresztowania, jak i realną potrzebę zapewnienia ochrony dóbr wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji”. Nie ulega wątpliwości, że pomimo, iż od opublikowania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z 20 listopada 2012 r. upłynęło 14 lat, ustawodawca nie wywiązał się z nałożonego nań obowiązku.

Wskazując na nieprawidłowości związane z ustawowym unormowaniem kryteriów stosowania oraz przedłużania tymczasowego aresztowania i określenia maksymalnego czasu jego trwania, Rzecznik Praw Obywatelskich VII kadencji złożył wniosek do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie również niezgodności z Konstytucją art. 263 § 7 k.p.k., w zakresie, w jakim nie określa maksymalnego łącznego czasu trwania tymczasowego aresztowania po wydaniu pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji. Trybunał w wyroku z dnia 10 lipca 2019 r. (sygn. akt K 3/16⁵) orzekł, że art. 263 § 7 k.p.k. jest zgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP w zakresie nieokreślenia maksymalnego terminu stosowania aresztu po wydaniu wyroku pierwszoinstancyjnego, jednak treść kwestionowanego przepisu nie uległa żadnej zmianie, także w zakresie braku określenia przesłanek tego aresztu, stosowanego i przedłużanego na tak zaawansowanym etapie postępowania. Praktyka jego stosowania – mimo powszechnie obowiązującej mocy wyroku w sprawie o sygn. akt SK 3/12 – nie tylko nie została ograniczona zgodnie z kierunkiem wskazanym przez Trybunał, ale wręcz staje się coraz bardziej punitywne. Przepis art. 263 § 7 k.p.k. nie został znowelizowany i nadal nie określa jednoznacznych przesłanek przedłużenia tymczasowego aresztowania, pozwalających przewidzieć maksymalne granice czasowe stosowania tego środka zapobiegawczego po wydaniu pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji.

W uzasadnieniu wyroku z 20 listopada 2012 r., sygn. akt SK 3/12, Trybunał wskazywał, że o ile ustawodawca „dołożył troski”, aby w sytuacji, w której zastosowano tymczasowe aresztowanie, sąd pierwszej instancji przed wydaniem pierwszego wyroku prowadził postępowanie możliwie szybko i aby okres pozbawienia wolności

⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.; dalej: Konstytucja RP).

⁵ Por. wyrok TK z 10.07.2019 r., K 3/16, OTK-A 2019, nr 40.

nie przekraczał rozsądnych (sztywno wskazanych) ram czasowych, o tyle ustawodawca nie wprowadził podobnych gwarancji odnośnie do sytuacji już po wydaniu pierwszego wyroku sądu pierwszej instancji. Taki stan normatywny trwa nadal, mimo wydania przez Trybunał wyroku zobowiązującego ustawodawcę do odpowiedniej reakcji. Chodzi tu, jak wskazuje się w zdaniu odrębnym do wyroku w sprawie o sygn. akt K 3/16 „o stworzenie mechanizmu zabezpieczającego przed nadmiernym jego przedłużaniem, do czego może dojść również po wydaniu przez sąd pierwszej instancji pierwszego wyroku w sprawie. Brak takiego mechanizmu nie sprzyja motywowaniu organów wymiaru sprawiedliwości do realizacji wynikającej z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP gwarancji możliwie szybkiego rozstrzygnięcia sprawy. W tym aspekcie art. 45 ust. 1 Konstytucji RP powinien być przez Trybunał uwzględniony jako zwiążkowy wzorzec kontroli”.

Trybunał Konstytucyjny w sprawie o sygn. akt K 3/16 zwrócił także uwagę, że w obecnym stanie prawnym, w razie zwłoki ustawodawcy co do realizacji wyroku w sprawie o sygn. akt SK 3/12, może on podjąć tylko dwa rodzaje działań: odnotować ją w corocznych informacjach o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału, przedstawianych Sejmowi i Senatowi oraz prezentowanych podczas publicznego Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału (por. art. 9 i art. 13 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym⁶) albo – jeżeli powoduje ona powstanie luk i uchybień w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia spójności polskiego systemu prawnego – wydać postanowienie sygnalizujące (por. art. 35 ww. ustawy).

Uwzględniając stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich co do niewykonania wyroku o sygn. SK 3/12, Trybunał Konstytucyjny postanowił na kanwie owej sprawy skorzystać z tego ostatniego uprawnienia. W konsekwencji, w postanowieniu z dnia 17 lipca 2019 r., sygn. akt S 3/19⁷, Trybunał Konstytucyjny zasygnalizował Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej istnienie uchybień w prawie dotyczących stosowania tymczasowego aresztowania ze względu na surowość kary grożącej oskarżonemu oraz braku jednoznacznie określonych przesłanek przedłużenia tymczasowego aresztowania po wydaniu przez sąd pierwszej instancji pierwszego wyroku w sprawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. Szczególnego podkreślenia wymaga, że w postanowieniu tym Trybunał Konstytucyjny wprost stwierdził, że obowiązywanie zarówno art. 258 § 2

⁶ Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2393).

⁷ Postanowienie TK z 17.07.2019 r., S 3/19, OTK-A 2019, nr 41.

k.p.k., jak i art. 263 § 7 k.p.k. jest nie do pogodzenia z przepisami Konstytucji RP (odpowiednio pkt. 6 i 8 uzasadnienia).

W odniesieniu do art. 258 § 2 k.p.k. Trybunał wskazał w szczególności, że norma ta „pozwala na abstrahowanie od rzeczywistej potrzeby zabezpieczenia właściwego toku postępowania w danej sprawie, nie spełnia kryteriów konieczności ograniczenia praw i wolności, wynikających z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Znacznie ogranicza także sądową kontrolę nad prawidłowością stosowania tego środka, wymaganą przez art. 41 ust. 3 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji”. Ponadto, Trybunał zauważył, że jej brzmienie pozbawia skuteczności normy k.p.k. o charakterze gwarancyjnym, których zadaniem było równoważenie dotkliwego charakteru tymczasowego aresztowania, takie jak sądowa kontrola nad stosowaniem tego środka (art. 250 k.p.k.), jego tymczasowy charakter (art. 253 § 1 k.p.k.), czy jego subsydiarność (art. 257 § 1 k.p.k.).

W zakresie art. 258 § 2 k.p.k. odnotowuję podejmowane w ostatnim czasie próby realizacji przedmiotowego standardu konstytucyjnego w ustawie z dnia 27 lutego 2026 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw⁸, która jednak ze względu na odmowę podpisania przez Prezydenta⁹, także nie doczekała się zmaterializowania w obowiązującym ustawodawstwie. To oznacza, że nadal obecne rozwiązania pozostają w kolizji z prawem konstytucyjnym i konwencyjnym, co wyraziłem przystępując do postępowania w sprawie skarg konstytucyjnych o sygn. akt SK 14/26¹⁰ i SK 18/26¹¹, które oczekują na rozpoznanie. Wskazałem w tym zakresie na niezgodność art. 258 § 2 k.p.k. rozumianego w ten sposób, że pozwala traktować surowość grożącej kary jako samodzielną i wystarczającą podstawę do stosowania i przedłużania tymczasowego aresztowania, tworząc domniemanie, że podejrzany może podjąć działania zakłócające prawidłowy tok postępowania, co zwalnia z powinności wykazywania konkretnych dowodów lub okoliczności godzących w prawidłowy tok postępowania, z art. 41 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 2 Konstytucji RP.

W zakresie dotyczącym art. 263 § 7 k.p.k., ustawodawca nie podjął się realizacji wyroku wydanego w sprawie o sygn. akt SK 3/12 także w ostatniej, zawetowanej nowelizacji, tj. z dnia 27 lutego 2026 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz

⁸<https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=1600> (dostęp: 3.06.2026 r.).

⁹ <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/9BB29D2996F3D2CEC1258DC500248D98/%24File/2378.pdf> (dostęp: 3.06.2026 r.).

¹⁰ <https://trybunal.gov.pl/sprawy-w-trybunale/katalog/sk-14-26> (dostęp: 5.06.2026 r.).

¹¹ <https://trybunal.gov.pl/sprawy-w-trybunale/katalog/sk-18-26> (dostęp: 5.06.2026 r.).

niektórych innych ustaw¹², co podkreślałem w swoich opiniach na etapie legislacyjnym¹³ oraz podczas zorganizowanej w moim Biurze konferencji z dnia 7 marca 2025 r., zatytułowanej „Problemy ze stosowaniem środków zapobiegawczych”¹⁴.

W aspekcie art. 263 § 7 k.p.k., Trybunał przypomniał w sprawie o sygn. akt K 3/16 swoje wcześniejsze spostrzeżenia poczynione w sprawie o sygn. akt SK 3/12, stwierdzając, że stan niekonstytucyjności tej normy utrzymuje się w związku z brakiem podjęcia działań legislacyjnych wykonujących jego orzeczenie. Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, że polski ustawodawca przewiduje złożony system rozwiązań zapobiegających nadmiernemu przedłużaniu tymczasowego aresztowania. Porównanie art. 263 § 7 k.p.k. z zasadami obowiązującymi na wcześniejszym etapie postępowania karnego (art. 263 § 1-4b k.p.k.), prowadzi do wniosku, że po wydaniu pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji ustawodawca zdecydował się na przyznanie osobie tymczasowo aresztowanej stosunkowo mniejszych gwarancji niż na wcześniejszym etapie postępowania karnego. W postępowaniu przygotowawczym sąd, stosując tymczasowe aresztowanie, "oznacza jego termin na okres nie dłuższy niż 3 miesiące" (art. 263 § 1 k.p.k.). "Łączny okres stosowania tymczasowego aresztowania do chwili wydania pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 2 lat" (art. 263 § 3 k.p.k.). Zasada ta doznaje wyjątku tylko wówczas, gdy sąd apelacyjny stwierdzi taką konieczność "w związku z zawieszeniem postępowania karnego, czynnościami zmierzającymi do ustalenia lub potwierdzenia tożsamości oskarżonego, wykonywaniem czynności dowodowych w sprawie o szczególnej zawichości lub poza granicami kraju, a także celowym przewlekaniem postępowania przez oskarżonego" (art. 263 § 4 k.p.k.; konstytucyjność tego rozwiązania została potwierdzona przez Trybunał w powołanym już wyroku o sygn. SK 46/07¹⁵) i to pod warunkiem, że realnie grożąca oskarżonemu kara przekracza 5 lat pozbawienia wolności (chyba, że konieczność przedłużenia tymczasowego aresztowania jest spowodowana celowym przewlekaniem postępowania przez oskarżonego - art. 263 § 4b k.p.k.). Zdaniem Trybunału, oznacza to, że przed wydaniem pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji czas trwania tymczasowego aresztowania jest obudowany kombinacją kilku rodzaju gwarancji. Kodeks postępowania karnego przewiduje bowiem dwa limity czasowe stosowania tego środka (bezwzględny

¹²<https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=1600> (dostęp: 3.06.2026 r.).

¹³ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-rzadowy-projekt-nowelizacji-prawo-karne-opinia-senat> (dostęp: 5.06.2026 r.).

¹⁴ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/brpo-konferencja-problemy-stosowania-srodkow-zapobiegawczych-relacja> (dostęp: 5.06.2026 r.).

¹⁵ Wyrok TK z 6.10.2009 r., SK 46/07, OTK-A 2009, nr 9, poz. 132.

každorazowego przedłużania i względny łącznego trwania), różnicuje czas trwania tymczasowego aresztowania w zależności od przyczyn jego stosowania (możliwość nadzwyczajnego przedłużenia jest uzależniona od obiektywnej konieczności lub działań oskarżonego), a dodatkowo przekazuje prawo nadzwyczajnego przedłużania tymczasowego aresztowania sądom apelacyjnym. W postępowaniu po wydaniu pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji występuje tylko odpowiednik pierwszej z gwarancji – tj. art. 263 § 7 k.p.k. przewiduje, że na tym etapie przedłużanie tymczasowego aresztowania może nastąpić każdorazowo na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy (dla porównania w postępowaniu przygotowawczym - nie dłuższy niż 3 miesiące, stosownie art. 263 § 1 k.p.k.). Zasada ta ma przy tym zastosowanie także po uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania¹⁶.

W świetle dotychczasowego stanowiska Trybunału trzeba stwierdzić, że samo zróżnicowanie zasad określania trwania tymczasowego aresztowania w zależności od fazy postępowania karnego nie stanowi powodu do ich dyskwalifikacji. Jednakże z drugiej strony, największe ryzyko podejmowania przez sprawcę prób nielegalnego wpływania na tok postępowania istnieje w pierwszej fazie postępowania, a w kolejnych (zwłaszcza po wniesieniu aktu oskarżenia) maleje - pod warunkiem należytego zabezpieczenia dowodów przestępstwa. Takie wyważenie racji przemawiających za zróżnicowaniem reżimu stosowania tymczasowego aresztowania, uznaje Trybunał za mieszczące się w granicach Konstytucji. Jak się bowiem okazuje, co także akcentował Trybunał w sprawach o sygn. akt K 3/16 i SK 3/12, gwarancji zapobiegających nadużywaniu tymczasowego aresztowania należy poszukiwać nie tyle w sztywnych limitach czasowych jego stosowania, ile w przesłankach i procedurach zapewniających kontrolę jego niezbędności. Systemowo bezpieczniejszym i bardziej elastycznym rozwiązaniem jest zapewnienie osobie tymczasowo aresztowanej, że konieczność jej przetrzymywania w areszcie będzie podlegała periodycznej, rzetelnej kontroli niezależnego sądu na podstawie ściśle określonych, precyzyjnych przesłanek.

Jak słusznie zauważył Trybunał w wyroku o sygn. akt SK 3/12, ustawodawca, określając zasady przedłużania tymczasowego aresztowania po wydaniu przez sąd pierwszej instancji pierwszego wyroku, pominął bowiem złożoność przyczyn, prowadzących do długotrwałości późniejszego postępowania i uregulował w ten sam sposób sytuacje, w których niemożność wydania prawomocnego orzeczenia przez sąd wynika z

¹⁶ Postanowienie SA w Warszawie z 4 lutego 2003 r., sygn. akt II AKz 61/03, Lex nr 81841.

zachowania oskarżonego lub stopnia skomplikowania okoliczności faktycznych, które muszą zostać poddane ocenie, jak i wypadki, w których do przedłużenia postępowania dochodzi z przyczyn nie dotyczących oskarżonego, lecz ze względu na błędy, których dopuściły się sądy, nawet jeżeli zachowanie oskarżonego nie daje podstaw do realnej obawy, że będzie on w sposób bezprawny utrudniał prawidłowy przebieg postępowania karnego. Uzasadniona potrzeba ochrony dóbr wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP może przeważać nad nakazem poszanowania wolności zawartym w art. 41 ust. 1 Konstytucji RP. Jak dalej przypomina orzecznictwo Trybunału, Konstytucja wymaga jednak od ustawodawcy takiego ukształtowania przepisów, które wymusi na sądach dokonanie szczególnie wnikliwej oceny, czy w konkretnych okolicznościach istnieje realne zagrożenie dla przebiegu postępowania, praw lub wolności innych osób czy też bezpieczeństwa publicznego. Z tego obowiązku nie wywiązali się ani ustawodawca, ani sądy stosujące aktualnie obowiązujące regulacje, co wymaga interwencji legislacyjnej mającej na celu wykonanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego.

W związku z powyższym zwracam się do Pana Ministra stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 z późn. zm.) z uprzejmą prośbą o odniesienie się do powyższych uwag oraz o wskazanie czy są prowadzone prace mające na celu wykonanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 listopada 2012 r. (sygn. akt SK 3/12) oraz z dnia 17 lipca 2019 r. (sygn. akt S 3/19), ewentualnie o rozważenie zainicjowania odpowiednich działań legislacyjnych. Będę także wdzięczny za poinformowanie mnie o stanowisku Pana Ministra zajęтым w tej materii.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

- Pan Poseł Marek Ast Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Sejmu RP (kust@sejm.gov.pl);
- Pani Poseł Barbara Dolniak Przewodnicząca Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach (knkk@sejm.gov.pl);
- Pan Senator Krzysztof Kwiatkowski Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Senatu RP (ku@senat.gov.pl)